



Ολυμπία Τσαρουχά, «Εισαγωγή»  
(για το έργο *Ριμάδα κόρης και νιου*)

Το ποίημα *Ριμάδα κόρης και νέου* ή αλλιώς *Ριμάτα κόρης και νέου* (Ζώρας 1955α, 426· Βουτιερίδης 1976, 128), γραμμένο σε διαλογική μορφή, είναι έργο άγνωστου ποιητή, πιθανότατα, του αρχόμενου 15ου αιώνα – η παλιότερη τοποθέτησή του στον 16ο αιώνα (βλ. λ.χ. παρακάτω το Κρουμπάχερ 1900) έχει εγκαταλειφθεί. Σώζεται σε δύο παραλλαγές, μία συντομότερη που αποτελείται από 154 ιαμβικούς δεκαπεντασύλλαβους ομοιοκατάληκτους στίχους και μία εκτενέστερη σε 198 στίχους, επέκταση που μάλλον οφείλεται σε μεταγενέστερες προσθήκες (Beck 1993, 286). Το ανώνυμο αυτό έργο ανήκει στην κρητική λογοτεχνική παραγωγή της λεγόμενης περιόδου της προετοιμασίας (14ος αι.-περ. 1580), ενώ οι μελετητές του αναφέρουν και έναν δεύτερο τίτλο: *Ερωτική απάτη* (Ζώρας 1955α, 426· Βουτιερίδης 1976, 128).

Πρόκειται για μια ερωτική ιστορία με θέμα τη νυχτερινή αποπλάνηση –ερωτικό εκβιασμό– της νεαρής πρωταγωνίστριας που αρνείται να υποκύψει στον ορμητικό νέο. Ο νεαρός εραστής ζητά επίμονα από την κοπέλα να ενδώσει στον έρωτά του, ωστόσο εκείνη δεν υποχωρεί, απαιτώντας προηγουμένως διαβεβαίωση γάμου. Αφού έχει επαναλάβει τις ερωτικές του προτάσεις πολλάκις, χωρίς αντίκρισμα, προσποιείται πως εγκαταλείπει την προσπάθεια, προκειμένου να την καθησυχάσει αλλά και να την πιάσει κυριολεκτικά στον ύπνο. Έτσι, μετά από διάστημα σχεδόν ενός έτους, εισβάλλει κρυφά στο δωμάτιο της νεαρής και κατορθώνει με βίαιο και απατηλό τρόπο να την αποπλανήσει ενώ κοιμάται. Η ερωτική του επιτυχία τού δίνει την άνεση να μιλά με αυθάδεια και ειρωνεία προς την αγαπημένη του, χλευάζοντας τις αλλοτινές αντιστάσεις της. Εκείνη τον καταριέται για την αναίδειά του και σπεύδει να προφυλάξει με συμβουλές τις φίλες της από την ιταμότητα και την αισχρότητα των ανδρών.

Το ερωτικό στοιχείο σμίγει εδώ με την κατάρα της απαρνημένης. Το ποίημα διακρίνεται για την αφηγηματική του χάρη, καθώς και για έναν αισθησιακό ρεαλισμό ανάμεικτο με ευγένεια και λυρισμό, στοιχεία που βρίσκουμε σε δημοτικά τραγούδια της αγάπης (Πολίτης 1999, 51). Παρόλο που πρόκειται για ερωτικό εκβιασμό, τίποτα το χυδαίο ή απρεπές στον λόγο δεν χαρακτηρίζει το κείμενο.



Ο Βουτιερίδης (1976, 128) χαρακτηρίζει το ποίημα «από τα τεχνικότερα δημόδη λογοτεχνικά μνημεία της εποχής» ενώ ο Κρουμπάχερ (1900, 65) ως «γνήσιο υπόδειγμα της δημοτικής ποίησης του 16ου αιώνα». Άκρως τιμητική για τον ποιητή της *Ριμάδας* είναι η παρατήρηση του A. F. van Gemert (2006, 92) ότι το ποίημα είναι «μια ιστορία στο ύφος του Βοκάκιου [...] ένα από τα καλύτερα έργα της πρώιμης κρητικής λογοτεχνίας», κρίση που επαληθεύεται και από το γεγονός ότι παραλλαγές του ποιήματος επιβίωσαν στη μεταγενέστερη προφορική παράδοση, με ευδιάκριτα ίχνη μέχρι και σήμερα σε νησιά όπως η Κέρκυρα και η Κως (Beck 1993, 286).

Το ύφος του ποιήματος θυμίζει έντονα τη δημοτική ποίηση, ενώ στην ιδέα περί κρητικής καταγωγής του οδηγούν ορισμένοι γλωσσικοί τύποι, καθώς και η ομοιότητά του στο θέμα της ερωτικής επιθυμίας και συνάντησης με τα δύο ερωτικά ποιήματα του [Μαρίνου Φαλιέρου](#) (*Ιστορία και όνειρο* και *Ερωτικόν ενύπνιον*). Ο εκδότης των τελευταίων μάλιστα, Arnold van Gemert, τείνει να αποδώσει το έργο στον Φαλιέρο, συμφωνώντας σ' αυτό με τον Στυλιανό Αλεξίου (van Gemert 1980, 23), υπόθεση που επαναλαμβάνει και στην έκδοση των *Λόγων διδακτικών* του κρητικού ποιητή.

Το έργο παραδίδεται σε δύο χειρόγραφους μάρτυρες του 16ου αιώνα, τους Vindob. theol. gr 244 (V) και Ambros. Y 89 sup. (A), και εκδόθηκε από τον Émile Legrand δύο φορές, με βάση αντίστοιχα τους δύο κώδικες: αρχικά στον τόμο *Recueil de chansons populaires grecques* το 1874 και λίγα χρόνια αργότερα στον δεύτερο τόμο της *Bibliothèque grecque vulgaire* το 1881. Το ποίημα δεν έπαψε να απασχολεί τους μελετητές και έτσι εκδόθηκε ξανά, στο πρώτο μισό του εικοστού αιώνα, από τον Γάλλο Hubert Pernot (1931), που βασίστηκε στο πρώτο από τα παραπάνω χειρόγραφα. Αντιθέτως, η επόμενη έκδοση έγινε με βάση τον άλλο κώδικα, από τον Γεώργιο Θ. Ζώρα, ο οποίος δημοσίευσε τη *Ριμάδα* στο περιοδικό *Νέα Εστία* (Ζώρας 1955α), ανατυπώνοντας την ίδια χρονιά το κείμενο και στον τόμο *Μνημεία της Μεσαιωνικής και Νεωτέρας Φιλολογίας μας* (Ζώρας 1955β). Η τελευταία συμβολή στην καλύτερη γνωριμία του σύγχρονου αναγνωστικού κοινού με τον ερωτικό αυτό διάλογο οφείλεται στην Caracausi (2003): πρόκειται για μια έκδοση αρκετά διαφορετική από τις προηγούμενες, καθώς είναι συνοπτική, δηλαδή παρουσιάζει και τις



δύο παραλλαγές, συντομότερη και εκτενέστερη, ενώ συνοδεύεται από πλούσιο σχολιασμό καθώς και ιταλική μετάφραση.

Το ποίημα παρατίθεται εδώ όπως δημοσιεύτηκε στο Ζώρας 1955β – πρόκειται, πέρα από ελάχιστες αλλαγές κυρίως στην ορθογραφία, για την έκδοση του Legrand, του 1881. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, επειδή η έκδοση Ζώρα δεν είναι αυστηρώς κριτική, για τις ανάγκες της παρούσας ανθολόγησης έχει δημιουργηθεί ένα καινούριο κριτικό υπόμνημα, όπου τα σχόλια (τα οποία φωτίζουν περισσότερο την παράδοση του συγκεκριμένου ποιήματος αλλά και τη ρευστότητα των δημοδών κειμένων εν γένει) γίνονται με βάση το υπόμνημα της έκδοσης Pernot 1931, όταν οι επιλογές των δύο εκδοτών ταυτίζονται, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται επιλεκτικά και οι μεταξύ τους αποκλίσεις.

## Βιβλιογραφικές αναφορές

Beck 1993

Hans-Georg Beck, *Ιστορία της βυζαντινής δημόδους λογοτεχνίας*, μτφρ. Νίκη Eideneier, ΜΙΕΤ, Αθήνα <sup>2</sup>1993, σ. 285-286.

Βουτιερίδης 1976

Ηλίας Π. Βουτιερίδης, *Σύντομη ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 1000-1930*, με συμπλήρωμα του Δημήτρη Γιάκου (1931-1976), Παπαδήμας, Αθήνα <sup>3</sup>1976, σ. 128-129.

Ζώρας 1955α

Γεώργιος Θ. Ζώρας (επιμ.), «Από την μεσαιωνική και την νεωτέραν φιλολογία μας. 2. Ριμάτα κόρης και νέου», *Νέα Εστία*, τ. 57, τχ. 666, (Ιανουάριος-Ιούνιος 1955), σ. 426-431.

Κρουμπάχερ 1900



Καρλ Κρουμπάχερ, *Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας*, μεταφρασθείσα υπό Γεωργίου Σωτηριάδου, τ. Γ', Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, Αθήνα 1900 [φωτοτυπική ανατύπωση 1974], σ. 65-66.

Πολίτης 1999

Λίνος Πολίτης, *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, ΜΙΕΤ, Αθήνα <sup>10</sup>1999, σ. 51.

van Gemert 1980

Arnold F. van Gemert (επιμ.), *Μαρίνου Φαλιέρου Ερωτικά Όνειρα*, κριτική έκδοση με εισαγωγή, σχόλια και λεξιλόγιο [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 4], Τυπογραφεία Στ. & Ιω. Σφακιανάκη, Θεσσαλονίκη 1980.

van Gemert 2006

Arnold F. van Gemert, «Λογοτεχνικοί πρόδρομοι», *Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης*, επιμ. David Holton, μτφρ. Ναταλία Δεληγιαννάκη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2006, σ. 72 & 92-93.